

مروری بر مباحث شورای انفورماتیک مرکز پژوهشها (۳)

■ پروژه‌های استراتژیک و نظام اطلاع‌رسانی مجلس

مهندس حسین طالبی

اشاره:

طی دو شماره گذشته، «سیستمهای اصلی نظام اطلاع‌رسانی مجلس» و «سیستم قوانین» در نظام اطلاعاتی مجلس را در بخش «مروری بر مباحث شورای انفورماتیک مرکز پژوهشها» مورد بررسی قرار دادیم. از آنجا که تصویب برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و سایر برنامه‌های استراتژیک و همچنین حصول اطمینان از حسن اجرا و انجام به موقع آنها یکی از مهمترین وظایف نمایندگان مجلس شورای اسلامی است، در این شماره به چگونگی ثبت و پیگیری پروژه‌های استراتژیک در نظام اطلاع‌رسانی مجلس خواهیم پرداخت. تعریف پروژه‌های استراتژیک، چگونگی کنترل و پیگیری پیشرفت این نوع پروژه‌ها با استفاده از سیستم کامپیوتری مجلس از جمله مواردی است که در ادامه از نظر گرامینان می‌گذرد.

تعریف پروژه‌های استراتژیک

پروژه‌های استراتژیک، پروژه‌هایی زیربنایی هستند که موجبات شکوفایی و رشد سریع جمهوری اسلامی ایران را باعث می‌گردند. اجرای این‌گونه پروژه‌ها معمولاً طولانی است و نیاز به سرمایه‌گذاری هنگفت دارد. برخی از این پروژه‌ها عبارتند از: پروژه‌های سدسازی، تأسیس نیروگاهها، پالایشگاهها، پتروشیمی‌ها، کارخانه‌های تولیدی بزرگ، راه‌آهن، بزرگراهها، طرحهای بزرگ کشاورزی (مثل طرح توسعه نیشکر و صنایع جانبی) و....

درجه استراتژیک بودن این نوع پروژه‌ها نسبی است و بستگی به اهمیت آنها در حفظ استقلال، تمامیت ارضی و میزان سرمایه‌گذاری آنها دارد. از هزاران پروژه اجرایی موجود در کشور، دهها پروژه به عنوان پروژه‌های استراتژیک مطرح می‌باشند. این نوع پروژه‌ها، اگرچه درصد بسیار کمی از کل پروژه‌ها را شامل می‌شوند ولی درصوبالایی از بودجه ارزی و ریالی کشور را به خود اختصاص می‌دهند.

برحسب قرارداد، پروژه‌هایی را می‌توان استراتژیک نامید که میزان بودجه سرانه سالانه آنها بیش از ۳۰۰ میلیارد ریال (حدود ۲۰۰ میلیون دلار) باشد.

ضرورت نظارت بر اجرای به موقع پروژه‌های استراتژیک

تأخیر در انجام این‌گونه پروژه‌ها باعث

می‌گردد که اولاً سرمایه‌های عظیم انجام شده، بدون هیچ‌گونه بازدهی، معطل بماند. ثانیاً قیمت تمام شده خدمات یا کالاهای تولیدی، به علت معطل ماندن سرمایه‌ها به حدی افزایش یابد که دیگر توجیه اقتصادی نداشته باشد. ثالثاً تأخیر در راه‌اندازی و بهره‌برداری از تولیدات این نوع پروژه‌ها، باعث واردات کالاهای مشابه از خارج می‌شود و ضمن افزایش وابستگی، زیانهای اقتصادی هنگفتی را به بار می‌آورد. مثلاً چنانچه پیش‌بینی شود پروژه‌ای در طول ۵ سال با ۳ میلیارد دلار هزینه به بهره‌برداری برسد، ولی پس از ۵ سال ۸۰٪ بودجه، هزینه شده و ۲۰٪ هنوز کار مانده باشد، در این صورت به ازای هر روز تأخیر، بیش از یک میلیون دلار زیان سود سپرده می‌دهد. اگر فرض کنیم ۵ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری، دارای ارزش افزوده‌ای برابر ۳۰۰ هزار دلار در روز باشد، در این صورت به ازای هر روز تأخیر، در مجموع ۱/۳ میلیون دلار زیان وارد خواهد شد. نتیجه اینکه یک سال تأخیر در یک پروژه استراتژیک، زیانی حدود ۵۰۰ میلیون دلار برجای خواهد گذاشت. چنانچه از بین کل پروژه‌های استراتژیک، تنها ده پروژه شامل یک سال تأخیر گردند، زیانی برابر ۵ میلیارد دلار (طی ۵ سال) ناشی از تأخیر پروژه‌های استراتژیک در کشور خواهیم داشت؛ یعنی، سالانه حداقل مبلغی در حدود یک میلیارد دلار زیان مستقیماً به خاطر تأخیر در اجرای پروژه‌های

استراتژیک، متوجه کشور خواهد شد.

باتوجه به مراتب فوق، ایجاد یک مکانیزم صحیح نظارت و کنترل توسط مقامات بالا، همچون شخص ریاست جمهوری و مجلس شورای اسلامی، مجریان را مجبور به بسیج همه امکانات و تلاش و دقت بیشتر درانجام به موقع اینگونه پروژهها خواهد کرد. از همه مهمتر چنانچه هریک از این پروژهها به موانعی برخورد نماید که رفع آنها خارج از اختیار و توان مجریان پروژهها باشد، دراین صورت مجلس شورای اسلامی با اطلاع سریع و سیستماتیک از مشکل، به سرعت نسبت به رفع موانع اقدام خواهد کرد.

بدون هیچ ابهامی باید تأکید کرد که ایجاد یک سیستم مکانیزه جهت پیگیری پیشرفت پروژههای استراتژیک درمجلس شورای اسلامی، درصد بالایی از تأخیرها را از بین خواهد برد؛ به علاوه این سیستم وسیله بسیار مناسبی جهت ارزیابی عملکرد مسؤولان بخشهای اجرایی ذی ربط خواهد شد.

ثبت مشخصات و پیگیری پیشرفت پروژههای استراتژیک

همانگونه که ملاحظه گردید، ایجاد نظامی سیستماتیک با استفاده از کامپیوتر، جهت ثبت مشخصات کلی پروژههای استراتژیک و پیگیری پیشرفت آنها توسط مجلس شورای اسلامی، باعث تسریع در انجام اینگونه پروژهها، جلوگیری از زیانهای اقتصادی هنگفت ناشی از تأخیر پروژههای کلیدی و در نتیجه کمک به شکوفایی اقتصاد

جمهوری اسلامی خواهد شد. گردش اطلاعات و عملیات در زیر به صورت نمودار و نیز به طور تشریحی آمده است. نمودار ضمیمه نشان می دهد که به منظور ثبت مشخصات، پیگیری پیشرفت و نظارت عالی برحسب اجرای اینگونه پروژهها، لازم است مراحل و اقدامات زیر صورت پذیرد:

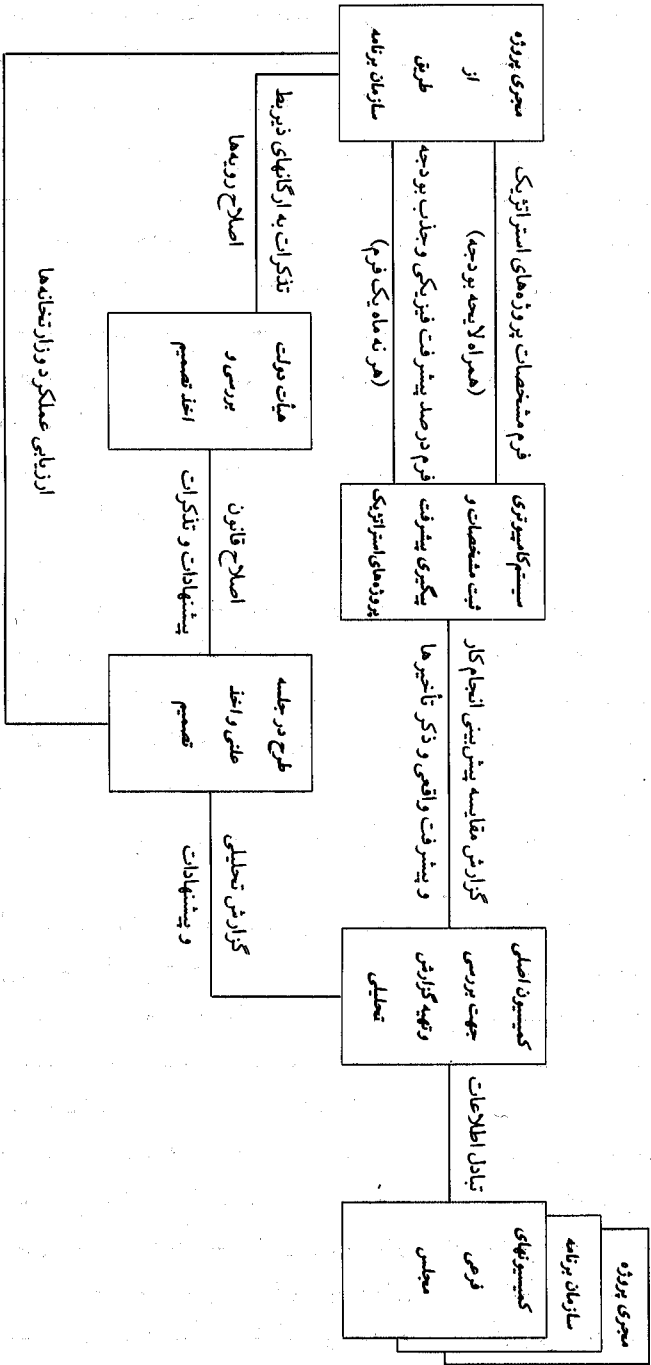
۱- ارائه مشخصات و برنامه کلی پروژهها، همراه با لایحه بودجه سال

سازمان برنامه و بودجه موظف است هنگام تنظیم لایحه بودجه دولت با همکاری وزارتخانهها و دستگاههای ذی ربط، مشخصات کلی هریک از پروژههای استراتژیک را مطابق فرم استاندارد (که بعداً طراحی خواهد گردید) تنظیم کرده، به ضمیمه لایحه بودجه به مجلس شورای اسلامی تقدیم نماید. دراین فرم اطلاعاتی از قبیل پیش بینی انجام مراحل و فعالیتهای عمده پروژه، با ذکر درصد پیش بینی پیشرفت هریک از فعالیتها درمقاطع سه ماهه تا پایان پروژه و نیز پیش بینی جذب بودجه (ریالی و ارزی) در همان مقاطع سه ماهه به تفکیک هریک از فعالیتها درج خواهد گردید.

۲- ثبت مشخصات برنامه کلی پروژهها در سیستم کامپیوتری

پس از تصویب پروژهها و بودجه آن درمجلس شورای اسلامی، مشخصات مسندرج در فرمهای استاندارد مذکور به سیستم کامپیوتری مجلس شورای اسلامی وارد خواهد گردید. بنابراین پس از ورود اطلاعات پروژهها به سیستم، می توان گزارش کاملی درمورد پیش بینی انجام کل

نمودار بیت مشخصات پروژه‌های استراتژیک و پیگیری پیشرفت آنها
توسط مجلس شورای اسلامی

همچنین افزایش هزینه‌ها توسط کامپیوتر محاسبه و جهت بررسی دقیقتر به کمیسیون اصلی ذی‌ربط ارسال می‌گردد.

۵- بررسی گزارش عملکرد در کمیسیون گزارشهای کامپیوتری در کمیسیونهای اصلی ذی‌ربط، در صورت لزوم با حضور نمایندگان سازمان برنامه و مجریان مورد بررسی دقیق قرار می‌گیرد. در این بررسی کمیّت و کیفیت پیشرفت کار، تأخیرها، افزایش بودجه، عواملی که باعث تأخیر شده‌اند، توجیه اقتصادی طرح با توجه به تأخیرها، روش جبران تأخیرها و به حداقل رساندن اثرات آنها و... مورد بررسی قرار می‌گیرد و گزارشی از نظرات و پیشنهادات کمیسیون، تهیه شده و در جلسه علنی مطرح می‌گردد و تصمیمات لازم اتخاذ می‌گردد.

۶- طرح گزارش کمیسیون در جلسه علنی این تصمیمات می‌تواند به صورت اصلاح ضوابط و مقررات دست و پاگیر، پیشنهاد به سازمانهای فراهم‌کننده تسهیلات (مثل بانکها) و تذکر به مجریان و... باشد. نهایتاً نقطه نظرات مجلس در مورد پروژه‌های استراتژیک رسماً به دولت، اعلام می‌گردد. بدیهی است هیأت دولت نیز براساس نظرات مجلس شورای اسلامی، در جهت حسن انجام پروژه‌های استراتژیک، تصمیمات مقتضی اخذ و به وزارتخانه‌ها و ارگانهای ذی‌ربط اعلام می‌کند.

□ □ □

فعالیت‌های عمرانی، از طریق انجام پروژه‌های استراتژیک به تفکیک یک یا تمام پروژه‌های استراتژیک در ماههای مختلف و نیز پیش‌بینی میزان جذب بودجه آنها را توسط کامپیوتر تهیه نمود. این گزارش می‌تواند در اختیار نمایندگان، مسؤولان و مجریان ذی‌ربط قرار گیرد.

۳- دریافت فرم سه ماهه پیشرفت کار

سازمان برنامه و بودجه موظف است با همکاری وزارتخانه‌ها و سازمانهای ذی‌ربط، هر سه ماه یک بار فرم استاندارد اطلاعاتی مربوط به پیشرفت انجام کار پروژه‌ها، شامل میزان بودجه جذب شده و درصد پیشرفت فیزیکی انجام شده را به تفکیک مراحل و فعالیت‌های کلی مندرج در فرم اولیه (که در بند ۱ تشریح شد)، تهیه کند و به مجلس شورای اسلامی ارسال دارد. در این فرم همچنین تأخیر انجام فعالیتها، موانع و علل بروز تأخیر در هر یک از فعالیتها، تأثیر این‌گونه تأخیرها بر زمان اتمام پروژه، پیشنهادهای مشخص جهت رفع موانع و جبران تأخیرها نیز ذکر خواهد گردید.

۴- تغذیه اطلاعات پیشرفت کار به سیستم و تهیه گزارشها

اطلاعات مندرج در فرمهای پیشرفت کار پس از دریافت، به سیستم کامپیوتری تغذیه می‌شود. میزان جذب بودجه و درصد انجام فعالیت‌های انجام شده واقعی، با میزان پیش‌بینی فعالیتهایی که قبلاً به سیستم تغذیه شده بود مقایسه می‌گردد، سپس گزارش عملکرد پروژه که حاوی تأخیر در هر یک از فعالیتها و تأثیر آنها در کل پروژه است و